

kolejna nowelizacja

KODEKSU POSTĘPOWANIA KARNEGO

---

1. Sejm na posiedzeniu w dniu 7 lipca 2023 r. uchwalił **ustawę o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw** (dalej jako: **ustawa nowelizująca**).
2. Większość zmienionych ustawą przepisów weszła w życie z dniem **28 września 2023 r.**
3. **Ostatnie nowelizacje procedury karnej (od 2016 r.)**, doprowadziły do wzmocnienia roli prokuratora, również na etapie jurysdykcyjnym postępowania.
4. Przykładem może być nowelizacja art. 360 § 2 k.p.k. (zmiana od 5 sierpnia 2016 r.; Dz.U. z 2016 r., poz. 1070), która dała prokuratorowi „władzę” nad jawnością postępowania, umożliwiając sprzeciwienie się jej wyłączeniu.
5. W 2019 r. z kolei prawodawca umożliwił oskarżycielowi publicznemu złożenie sprzeciwu w razie orzeczenia przez sąd tzw. warunkowego tymczasowego aresztowania. Postanowienie w zakresie zmiany izolacyjnego środka na poręczenie majątkowe staje się wówczas wykonalne dopiero z dniem uprawomocnienia orzeczenia, a nie już po złożeniu przedmiotu poręczenia w terminie wyznaczonym przez sąd (art. 257 § 3 k.p.k., obowiązujący od 5 października 2019 r.; Dz. U. z 2019 r., poz. 1694).
6. Również omawiana **ustawa nowelizująca** zawiera regulacje zmierzające do zaburzenia „równości broni” stron postępowania (zasady kontradyktoryjności).
7. Ustawa ta zawiera szereg zmian w zakresie procedury karnej, które osłabiają pozycję procesową zarówno pokrzywdzonego, jak i oskarżonego (podejrzanego).
8. **Warto zatem zwrócić uwagę na najistotniejsze z uchwalonych regulacji.**

1. Regulacje dotyczące subsydiarnego aktu oskarżenia

10. Jak można przeczytać w uzasadnieniu projektu uchwalonej ustawy, celem nowelizacji jest usunięcie mankamentów procesu karnego, w tym **zapobieżenie błędnemu przyjmowaniu do rozpoznania spraw** zainicjowanych aktem oskarżenia wniesionym przez osoby i podmioty nieposiadające w sprawie statusu pokrzywdzonego¹.
11. Znowelizowany art. 330 k.p.k. (dodany § 4) świadczy o braku zaufania prawodawcy do sądu w tym zakresie.
12. Nowa regulacja pozostawi w gestii prokuratora decyzję, czy prześle on akta postępowania przygotowawczego na wezwanie sądu, skierowane wraz z odpisem aktu oskarżenia wniesionego przez pokrzywdzonego (zgodnie z art. 330 § 3 k.p.k.).
13. Prokurator może odmówić, jeśli uzna że subsydiarny akt oskarżenia nie został wniesiony przez pokrzywdzonego. Decyzja ta będzie podejmowana w formie zarządzenia.
14. W takiej sytuacji podmiotowi, który wniósł akt oskarżenia, służy co prawda zażalenie, ale właściwy do rozpoznania tego zażalenia będzie prokurator nadrzędny, a nie sąd.
15. **Co jeśli sąd nie zgodzi się z arbitralną decyzją prokuratora? Jak będzie mógł zweryfikować jej prawidłowość bez akt postępowania?** Trudno rozpoznać sprawę i wydać wyrok nie mając dostępu do dowodów, zgromadzonych w toku śledztwa lub dochodzenia. Skoro to sąd jest właściwy do orzeczenia w przedmiocie subsydiarnego aktu oskarżenia, dlaczego prokurator może odmówić przekazania sądowi akt, tamując *de facto* w ten sposób postępowanie?
16. Uchwalone rozwiązanie należy ocenić negatywnie. Nie znajduje bowiem racjonalnego uzasadnienia i jest zbędne.
17. *De lege lata* sąd jest obowiązany badać każdy akt oskarżenia, zarówno pod względem formalnym, jak i merytorycznym. Ocenia zatem także, czy podmiot wnoszący subsydiarny akt oskarżenia jest pokrzywdzonym w rozumieniu Kodeksu postępowania karnego i czy spełnia ustawowe wymogi (zaskarżenia dwukrotnie postanowień odmawiających wszczęcia/prowadzenia postępowania przygotowawczego). W razie stwierdzenia braku skargi uprawnionego oskarżyciela umarza postępowania (art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k.).
18. Zapropozowane zmiany mogą znacznie ograniczyć prawo do sądu, które instytucja subsydiarnego aktu oskarżenia ma za zadanie realizować. To sąd powinien zdecydować ostatecznie o zasadności oskarżenia i statusie pokrzywdzonego, a nie prokurator, nieposiadający przymiotu niezawisłości.
19. Oprócz zmian w zakresie art. 330 k.p.k., ustawodawca chce wprowadzić prokuratora jako „uczestnika” postępowania na prawach strony w sytuacji, kiedy nie będzie występować jako oskarżyciel publiczny.
20. Będzie mógł to zrobić, jeżeli uzna, że „wymaga tego ochrona praworządności lub interes społeczny” (art. 55 § 5 k.p.k. po nowelizowaniu).
21. Jak trafnie zauważa Piotr Zemła, nasuwa się pytanie, po co taka dodatkowa rola prokuratora, skoro i tak może wstąpić do każdego toczącego się postępowania jako oskarżyciel publiczny. Czy jego zadaniem ma być dbanie o to, by sąd przypadkiem nie skazał niewłaściwej osoby²?
22. Znowelizowany ma zostać także art. 60 k.p.k. Przesłanką wszczęcia lub wstąpienia prokuratora do postępowania z oskarżenia prywatnego, oprócz interesu społecznego, będzie ochrona praworządności.
23. Także w postępowaniu prywatnoskargowym prokurator będzie mógł wziąć udział jako „uczestnik” na prawach strony (art. 55 § 5 k.p.k. ma być stosowany w tym wypadku odpowiednio).

¹ <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/druk.xsp?nr=3216>

² <https://www.rp.pl/opinie-prawne/art39002811-piotr-zemla-nikt-nie-wie-lepiej-niz-prokurator>

2. Regulacje wpływające na sytuację procesową oskarżonego (podejrzanego)

24. Interesująca zmiana ma nastąpić w zakresie procedury przedstawienia podejrzanemu zarzutów.
25. Zgodnie z art. 313 § 1 k.p.k., składają się na nią:
  - (1) sporządzenie postanowienia o przedstawieniu zarzutów;
  - (2) ogłoszenie go podejrzanemu;
  - (3) przesłuchanie w charakterze podejrzanego.
26. Z etapów (2) i (3) można wyjątkowo zrezygnować, jeżeli ich przeprowadzenie nie jest możliwe z powodu ukrywania się lub nieobecności w kraju podejrzanego. Postawienie zarzutów w takiej sytuacji umożliwia wdrożenie intensywniejszych poszukiwań, w tym również zastosowanie środków przymusu, takich jak choćby tymczasowe aresztowanie, list gończy, czy wydanie Europejskiego Nakazu Aresztowania.
27. Omawiana nowelizacja wprowadza jednak kolejne wyjątki od obowiązku ogłoszenia postanowienia o przedstawieniu zarzutów i przesłuchania podejrzanego.
28. Będzie można odstąpić od etapów (2) i (3), jeżeli „ich przeprowadzenie nie będzie możliwe **ze względu na stan zdrowia podejrzanego albo stan nietrzeźwości lub odurzenia** w jakim znajduje się podejrzany”, a zajdzie niezwłoczna potrzeba zastosowania wobec niego środka zapobiegawczego (art. 313 § 1a zd. pierwsze k.p.k. znowelizowanej ustawy).
29. W takim wypadku konieczne będzie ogłoszenie postanowienia i przesłuchanie podejrzanego w terminie **7 dni** od ustania okoliczności uniemożliwiającej wykonanie tych czynności (art. 313 § 1a zd. drugie k.p.k. znowelizowanej ustawy).

2.1. Lex Giertych?

30. Głośna historia zaśląbnienia Romana Giertycha podczas wykonywanych z jego udziałem czynności procesowych, które uniemożliwiło skuteczne przedstawienie mu zarzutów, z pewnością nie była jedyną tego typu sytuacją. Widmo zarzutów karnych może wywołać duży stres i odbić się na zdrowiu. Trudno jednak nie odnosić tej medialnej sprawy do zaproponowanych zmian art. 313 k.p.k.
31. Uchwalona zmiana budzi niepokój o prawidłową realizację praw procesowych oskarżonego w sytuacji, gdy stan psychofizyczny uniemożliwi mu wzięcie udziału w czynnościach procesowych.
32. Podejrzany nie będzie miał możliwości złożenia wyjaśnień i podjęcia obrony, w tym choćby złożenia wniosków dowodowych. Możliwe natomiast, że tuż po ocknięciu zostanie doprowadzony prosto do aresztu śledczego.
33. Posiedzenie w przedmiocie zastosowania tymczasowego aresztowania będzie bowiem mogło odbyć się pod nieobecność nieprzytomnego lub odurzonego podejrzanego. W tej sytuacji ustawodawca wspaniałomyślnie zapewnia obronę z urzędu. Niestawiennictwo obrońcy nie tamuje jednak rozpoznania sprawy.
34. Również te zmiany nie wpłyną na szybkość postępowania ani jego rzetelność.

35. Zasadą jest, że przed zastosowaniem środka zapobiegawczego sąd albo prokurator stosujący środek przesłuchuje oskarżonego.
36. Tymczasowe aresztowanie to środek najdalej ingerujący w sferę wolności człowieka, dlatego powinien być stosowany w ostateczności (*ultima ratio*). Ocena, czy są spełnione przesłanki do jego zastosowania powinna odbywać się po przesłuchaniu podejrzanego.
37. Nawet w przypadku ujęcia podejrzanego ściganego listem gończym, należy niezwłocznie doprowadzić go do sądu, który wydał postanowienie o tymczasowym aresztowaniu (art. 279 § 3 k.p.k.). Regulacja ta pozostaje w zgodzie z zasadą *habeas corpus*, zawartą w Konstytucji RP i Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (dalej: ETPC).
38. Można mieć wątpliwości, czy procedowanie bez udziału podejrzanego, który będzie np. chory lub odurzony, spełnia w pełni konwencyjny wymóg „niezwłocznego postawienia przed sędzią lub innym urzędnikiem uprawnionym przez ustawę do wykonywania władzy sądowej” (art. 5 ust. 3 ETPC).
39. Sąd w praktyce zapewne zapozna się jedynie ze stanowiskiem prokuratora, ewentualnie obrońcy, ale ten może być ustanowiony tuż przed skierowaniem wniosku o tymczasowe aresztowanie, nie mając nawet możliwości rozmowy z podejrzanym.
40. Sama obecność na posiedzeniu obrońcy (szczególnie z urzędu, dopiero co ustanowionego) nie zagwarantuje podejrzanemu w pełni realizacji prawa do obrony.
41. Jest to obrona w wymiarze formalnym, która nie powinna w tym wypadku zastąpić całkowicie prawa do bezpośredniego złożenia wyjaśnień, zgłoszenia wniosków procesowych.

3. Możliwość zmiany składu orzekającego

42. Możliwość kontynuowania rozprawy, mimo zmiany składu orzekającego, na pierwszy rzut oka może wydawać się dobrym pomysłem, który przyspieszy rozpoznanie sprawy.
43. Proponowane rozwiązanie narusza jednak zasadę bezpośredniości, obowiązującą w procesie karnym, a także stwarza pole do nadużyć i manipulacji składem sędziowskim.
44. Obecnie w razie zmiany składu sądu postępowanie toczy się od początku. Zasada niezmienności składu orzekającego oznacza, że orzeczenie może być wydane tylko przez skład orzekający (tych samych sędziów i ławników), który uczestniczył w toku całej rozprawy.
45. Zasada ta związana jest z zasadą bezpośredniości, która wymaga by dowody co do zasady były przeprowadzane przed organem procesowym, tak by mógł się on z nimi bezpośrednio zetknąć. Podczas rozprawy dotyczy to w szczególności dowodów z zeznań świadka czy wyjaśnień oskarżonego.
46. Ustawodawca natomiast zaproponował, aby w sprawach prowadzonych w składach wieloosobowych, możliwe było prowadzenie sprawy w dalszym ciągu po przerwie lub odroczeniu, mimo zmiany jednego z członków „z przyczyn losowych lub z powodu przeszkód prawnych”.
47. W takiej sytuacji, przed przystąpieniem do dalszych czynności dowodowych przewodniczący zarządzi przerwę albo sąd odroczy rozprawę na czas niezbędny do zapoznania się przez nowego członka składu orzekającego z dotychczasowym przebiegiem postępowania, w tym z przeprowadzonymi dowodami.
48. Następnie nowy członek składu oświadczy do protokołu lub na piśmie, czy i w jakim zakresie uznaje za konieczne uzupełniające przeprowadzenie dowodów sprzed jego wstąpienia do składu. Sąd zaś te dowody przeprowadzi, chyba że będzie to niemożliwe z przyczyn od niego niezależnych.

49. W ten sposób naruszona może zostać wspomniana zasada bezpośredniości. Sędzia być może nie zetknie się z żadnym z przeprowadzonych dowodów w inny sposób niż poprzez zapoznanie z treścią akt.
50. Słusznie zwraca się uwagę, że regulacja ta otwiera drogę do „sekwencyjnej wymiany sędziów”. Nie da się wykluczyć, że na skutek następujących po sobie zmian, w składzie orzecznictwa w mniejszości będzie sędzia, który uczestniczył w całej rozprawie, albo w ogóle go nie będzie³.
51. Na uwagę zasługują też zawarte w nowelizowanej ustawie przesłanki umożliwiające wymianę członka składu. Przyczyny losowe i przeszkody prawne to sformułowania nieostre, pozostawiające znaczne pole interpretacji. Ustawodawca nie wprowadził do aktu prawnego ich definicji legalnej.
52. To zaś pozostawia pole do nadużyć i manipulacji składem wyrokującym, na co zwraca uwagę Stowarzyszenie Prokuratorów Lex Super Omnia. Przeszkoda prawną w ich ocenie może być w zasadzie każda okoliczność umożliwiająca jej powiązanie np. z deliktem dyscyplinarnym⁴.

4. Wyrok częściowy

53. Po wejściu w życie ustawy novum będzie także „wyrok częściowy” w procesie karnym.
54. Jeżeli przewodniczący uzna, że zachodzi potrzeba oceny, czy przeprowadzone dowody pozwalają na rozstrzygnięcie w przedmiocie odpowiedzialności karnej jednego lub niektórych z oskarżonych, będzie mógł zarządzić przerwę w rozprawie i przeprowadzić naradę w tym zakresie (narada wstępna).
55. Jeżeli przeprowadzone dowody będą pozwalać na rozstrzygnięcie sąd będzie mógł wydać wyrok częściowy i odroczyć lub przerwać rozprawę w odniesieniu do pozostałych oskarżonych, nieobjętych orzeczeniem.
56. Wydanie wyroku częściowego nie będzie możliwe w następujących sytuacjach:
  - (1) w stosunku do oskarżonego, któremu zarzucono popełnienie przestępstwa warunkach przestępczego współdziałania z oskarżonym nieobjętym zakresem narady wstępnej;
  - (2) jeżeli czyn oskarżonego pozostawać będzie z czynem, zarzucanym innemu oskarżonemu, w takim związku, że rozstrzygnięcie w przedmiocie jego odpowiedzialności karnej wywarłoby wpływ na ustalenia w przedmiocie odpowiedzialności karnej oskarżonego nieobjętego zakresem narady wstępnej;
  - (3) jeżeli wyrokiem częściowym nie będą mogły zostać objęte wszystkie czyny zarzucane danemu oskarżonemu;
  - (4) wydanie wyroku częściowego uniemożliwiłoby pokrzywdzonemu realizację jego uprawnień.
57. W razie zaskarżenia wyroku częściowego, zgodnie z nowelizacją, sąd odwoławczy będzie orzekać na podstawie sporządzonej kopii dokumentów z akt sprawy. W razie niezbędnej potrzeby na jego żądanie, na czas oznaczony, udostępnione zostaną akta sprawy. Przekazanie dokumentów lub udostępnienie akt sprawy będzie mogło nastąpić także w postaci elektronicznej.
58. Rozwiązanie to może przyczynić się do usprawnienia wieloosobowych i wielowątkowych procesów (np. w przypadku przestępczości zorganizowanej) i zmniejszenia ich kosztów.
59. Jednocześnie jednak w praktyce regulacja ta może być trudna w stosowaniu, skoro czyny oskarżonych często są ze sobą powiązane, co może uniemożliwić ich odrębne rozpoznanie. Ocena w tym zakresie często może nie być jednoznaczna⁵.

³ <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/zmiana-sedziogo-w-procesie-karnym-po-nowelizacji-kpk,522673.html>

⁴ <https://lexso.org.pl/2023/07/13/opinia-stowarzyszenia-prokuratorow-lex-super-omnia-o-projekcie-ustawy-o-zmianie-ustawy-kodeks-postepowania-cywilnego-ustawy-prawo-o-ustroju-sadow-powszechnych-ustawy-kodeks-poste/>

⁵ Zob. <https://edgp.gazetaprawna.pl/e-wydanie/58961,10-maja-2023/76160,Samorzad-i-Administracja-wydanie-specjalne/856823,lessstronggreaterPlotkelessstronggreater-bedzie-mozna-osadzić-szybciej-niz-szefa-gangu.html>

5. Regulacje dotyczące pełnomocników i obrońców stron (Portal Informacyjny Sądów Powszechnych)

60. Omawiana nowelizacja zakłada, że zarówno adwokat, jak i radca prawny, czynni zawodowo, będą mieć obowiązek posiadania konta w Portalu Informacyjnym Sądów Powszechnych (zmiany w ustawie z 26 maja 1082 r. Prawo o adwokaturze i ustawie z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych).
61. Jednocześnie, zgodnie z art. 133a k.p.k., dodanym ustawa nowelizująca, co do zasady sąd będzie dokonywać doręczeń pism procesowych lub innych pism prokuratorowi, obrońcy i pełnomocnikowi będącemu adwokatem lub radcą prawnym, Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, przez umieszczenie ich treści w portalu informacyjnym.
62. Doręczenie „przez portal” jak wiadomo funkcjonuje od jakiegoś czasu w procedurze cywilnej.

Tabelaryczne zestawienie uchwalonych zmian KPK (art. 3 ustawy nowelizującej⁶)

STAN OBECNY

Art. 34 § 3

Jeżeli zachodzą okoliczności utrudniające łączne rozpoznanie spraw, o których mowa w § 1 i 2, można wyłączyć i odrębnie rozpoznać sprawę poszczególnych osób lub o poszczególne czyny; sprawa wyłączona podlega rozpoznaniu przez sąd właściwy według zasad ogólnych.

UCHWALONA ZMIANA

Art. 34 § 3

Jeżeli łączne rozpoznanie spraw, o których mowa w § 2, jest **istotnie utrudnione z uwagi na przyczyny określone w art. 22 § 1 lub inne ważne powody**, można wyłączyć i odrębnie rozpoznać sprawę poszczególnych osób lub o poszczególne czyny, **chyba że przeszkoda nie ma charakteru długotrwałego lub kontynuowanie postępowania nie narusza prawa do obrony oskarżonego, którego odpowiedzialności karnej przeszkoda dotyczy.**

dodaje się § 4–6 w brzmieniu:

„§ 4. Sprawa wyłączona po otwarciu przewodu sądowego podlega rozpoznaniu przez sąd, który dokonał wyłączenia, chyba że nie jest on właściwy rzeczowo.

§ 5. Jeżeli sprawa wyłączona po otwarciu przewodu sądowego podlega rozpoznaniu przez sąd, który dokonał wyłączenia, można prowadzić ją w dalszym ciągu w tym samym składzie, chyba że wskutek wyłączenia zaistniała okoliczność określona w art. 41 § 1.

§ 6. Na postanowienie o wyłączeniu sprawy do odrębnego rozpoznania wydane po otwarciu przewodu sądowego przysługuje zażalenie prokuratorowi oraz stronie, której sprawę do odrębnego rozpoznania wyłączono.”

w art. 52a wyrazy „art. 390 § 2 i 3” zastępuje się wyrazami „art. 390 § 2–4”;

⁶ https://orka.sejm.gov.pl/proc9.nsf/ustawy/3216_u.htm

Art. 55 (subsidiarny oskarżyciel posiłkowy)

Art. 60

§ 1. W sprawach o przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego prokurator wszczyna postępowanie albo wstępuje do postępowania już wszczętego, jeżeli wymaga tego interes społeczny.

Art. 133

§ 2a. Pismo pozostawione w placówce pocztowej w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe, adresowane do:

- 1) obrońcy albo pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym,
  - 2) osoby, której stan zdrowia uniemożliwia lub w znacznym stopniu utrudnia osobiste odebranie pisma w placówce pocztowej
- może zostać odebrane także przez osobę upoważnioną na podstawie pełnomocnictwa pocztowego do odbioru przesyłek pocztowych w rozumieniu tej ustawy.

Art. 55

dodaje się § 5 w brzmieniu:

„§ 5. **Prokurator, który nie wstąpił do sprawy jako oskarżyciel publiczny, może do niej wstąpić jako uczestnik postępowania**, jeżeli uzna, że wymaga tego ochrona praworządności lub interes społeczny; w takim wypadku prokuratorowi przysługują prawa strony, przy czym stosuje się do niego odpowiednio przepisy art. 48, art. 425 § 3 zdanie drugie, art. 425 § 4, art. 427 § 2 i art. 431 § 2. Ilekroć przepisy określają porządek zadawania pytań, zabierania głosu lub wykonywania innych praw, prokurator korzysta z tych praw bezpośrednio po oskarżycielu.”;

Art. 60

§ 1. W sprawach o przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego prokurator wszczyna postępowanie albo jako oskarżyciel publiczny wstępuje do postępowania już wszczętego, jeżeli wymaga tego **ochrona praworządności lub** interes społeczny;

po § 4 dodaje się § 5 w brzmieniu:

„§ 5. **Przepis art. 55 § 5 stosuje się odpowiednio.**”

Art. 133

§ 2a. **Pismo pozostawione w placówce pocztowej** w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe **może zostać odebrane także przez osobę upoważnioną na podstawie pełnomocnictwa pocztowego** do odbioru przesyłek pocztowych w rozumieniu tej ustawy.”;

uchyla się § 2b i 2c;

po art. 133 dodaje się art. 133a w brzmieniu:

„Art. 133a § 1. Sąd dokonuje doręczeń pism procesowych lub innych pism prokuratorowi, obrońcy i pełnomocnikowi będącemu adwokatem lub radcą prawnym, Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, **przez umieszczenie ich treści w portalu informacyjnym**, o którym mowa w art. 53e § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 217, z 2022 r. poz. 2642 oraz z 2023 r. poz. 289, 614, 1030 i ...) w sposób umożliwiający uzyskanie przez nadawcę i odbiorcę dokumentu potwierdzającego doręczenie.

§ 2. **Sąd może doręczyć pismo procesowe lub inne pismo w sposób określony w § 1, jeżeli dysponuje nim w postaci elektronicznej.** Nie dotyczy to pism, które podlegają doręczeniu wraz z odpisami pism procesowych stron lub innymi dokumentami nie pochodzącymi od sądu.

§ 3. W przypadku, o którym mowa w § 1, **pismo uznaje się za doręczone w czasie wskazanym w dokumencie potwierdzającym doręczenie.** W przypadku braku dokumentu potwierdzającego doręczenie pisma, doręczenie to uznaje się za skuteczne po upływie 14 dni od dnia umieszczenia treści tego pisma w portalu informacyjnym w sposób określony w § 1.

§ 4. Przewodniczący zarządza odstąpienie od doręczenia pisma przez umieszczenie jego treści w portalu informacyjnym, jeżeli dokonanie doręczenia w taki sposób jest niemożliwe ze względu na charakter tego pisma, w szczególności jeżeli zachodzi potrzeba wydania stronie uwierzytelnionego odpisu orzeczenia.

§ 5. Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji, określi, w drodze rozporządzenia, tryb i sposób dokonywania doręczeń pism w postaci elektronicznej w postępowaniu karnym, mając na względzie zapewnienie skuteczności doręczeń tych pism oraz ochronę praw osób, którym te pisma są doręczane.”

Art. 177

§ 1a. Przesłuchanie świadka może nastąpić przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tej czynności na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku. W postępowaniu przed sądem w czynności w miejscu przebywania świadka bierze udział referendarz sądowy, asystent sędziego lub urzędnik zatrudniony w sądzie, w którego okręgu świadek przebywa.

Art. 177

§ 1a. Przesłuchanie świadka może nastąpić przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tej czynności na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku. **W postępowaniu przygotowawczym, w czynności przeprowadzanej przez prokuratora, w miejscu przebywania świadka bierze udział aplikant prokuratorski, asystent prokuratora lub urzędnik zatrudniony w prokuraturze,** a w postępowaniu przed sądem – **aplikant sędziowski,** referendarz sądowy, asystent sędziego lub urzędnik zatrudniony w sądzie, w którego okręgu świadek przebywa.”

po § 1b dodaje się § 1c i 1d w brzmieniu:

„§ 1c. Warunki techniczne przeprowadzenia czynności przesłuchania świadka w sposób określony w § 1a w postępowaniu przygotowawczym zapewnia prokurator.

§ 1d. Do czynności przesłuchania świadka przeprowadzanej w postępowaniu przygotowawczym przez organ prowadzący postępowanie, niebędący prokuratorem, przepisy § 1a i 1b stosuje się odpowiednio, z tym że w czynności przeprowadzanej w miejscu przebywania świadka bierze udział funkcjonariusz lub inny pracownik upoważniony przez kierownika organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze. Warunki techniczne przeprowadzenia czynności przesłuchania świadka zapewnia organ prowadzący postępowanie.”

Art. 249

§ 3. Przed zastosowaniem środka zapobiegawczego sąd albo prokurator stosujący środek przesłuchuje oskarżonego, chyba że jest to niemożliwe z powodu jego ukrywania się lub jego nieobecności w kraju. Należy dopuścić do udziału w przesłuchaniu ustanowionego obrońcę, jeżeli się stawi; zawiadomienie obrońcy o terminie przesłuchania nie jest obowiązkowe, chyba że oskarżony o to wnosi, a nie utrudni to przeprowadzenia czynności. O terminie przesłuchania sąd zawiadamia prokuratora.

Art. 249

w art. 249 po § 3 dodaje się § 3a w brzmieniu:

„§ 3a. **Jeżeli przesłuchanie podejrzanego przez sąd albo prokuratora nie jest możliwe ze względu na okoliczności wskazane w art. 313 § 1a, określonego w § 3 wymogu przesłuchania oskarżonego nie stosuje się.** Do udziału w postępowaniu w przedmiocie tymczasowego aresztowania **wyznacza się obrońcę z urzędu, chyba że podejrzany ma obrońcę. Niestawiennictwo obrońcy** należy zawiadomienie o terminie **nie tamuje rozpoznania sprawy.**”

Art. 287

§ 1. Przepis art. 285 § 1 (*dot. kary pieniężnej do 3 000 zł*) stosuje się odpowiednio do osoby, która bezpodstawnie uchyła się od złożenia zeznania, wykonania czynności biegłego, tłumacza lub specjalisty, złożenia przyrzeczenia, wydania przedmiotu, dopełnienia obowiązków poręczyciela albo spełnienia innego ciężącego na niej obowiązku w toku postępowania, jak również do przedstawiciela lub kierownika instytucji, osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej obowiązanej udzielić pomocy organowi prowadzącemu postępowanie karne, która bezpodstawnie nie udziela pomocy w wyznaczonym terminie.

Art. 287

dodaje się § 5 w brzmieniu:

„§ 5. Przepisów § 1 i 2 **nie stosuje się do sędziów i prokuratorów w zakresie odnoszącym się do ich obowiązków służbowych.**”;

§ 2. W razie uporczywego uchylenia się od złożenia zeznania, wykonania czynności biegłego, tłumacza lub specjalisty oraz wydania przedmiotu można zastosować, niezależnie od kary pieniężnej, aresztowanie na czas nieprzekraczający 30 dni. Przepis ten stosuje się odpowiednio w razie uporczywego niestawiennictwa na wezwanie organu prowadzącego postępowanie, jeżeli zarządzenie zatrzymania i przymusowego doprowadzenia, o którym mowa w art. 285 § 2, nie jest wystarczające dla zapewnienia stawiennictwa osoby wezwanej.

§ 3. Aresztowanie należy uchylić, jeżeli osoba aresztowana spełni obowiązek albo postępowanie przygotowawcze lub postępowanie w danej instancji ukończono.

§ 4. Przepisów § 1 i 2 nie stosuje się do stron, ich obrońców i pełnomocników, a w zakresie kary za niedopełnienie obowiązku wydania rzeczy – także do osób, które mogą się uchylić od złożenia zeznań.

Art. 294

§ 1. Zabezpieczenie upada, gdy nie zostaną prawomocnie orzeczone: grzywna, przepadek, nawiązka, świadczenie pieniężne lub nie zostanie nałożony obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, a powództwo o te roszczenia nie zostanie wytoczone przed upływem 3 miesięcy od daty uprawomocnienia się orzeczenia.

Art. 313

§ 1. Jeżeli dane istniejące w chwili wszczęcia śledztwa lub zebrane w jego toku uzasadniają dostatecznie podejrzenie, że czyn popełniła określona osoba, sporządza się postanowienie o przedstawieniu zarzutów, ogłasza je niezwłocznie podejrzanemu i przesłuchuje się go, chyba że ogłoszenie postanowienia lub przesłuchanie podejrzanego nie jest możliwe z powodu jego ukrywania się lub nieobecności w kraju.

Art. 330 (subsidiarny akt oskarżenia)

§ 1. Uchylając postanowienie o umorzeniu postępowania przygotowawczego lub odmowie jego wszczęcia, sąd wskazuje powody uchylenia, a w miarę potrzeby także okoliczności, które należy wyjaśnić, lub czynności, które należy przeprowadzić. Wskazania te są dla organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze wiążące.

§ 2. Jeżeli organ prowadzący postępowanie nadal nie znajduje podstaw do wniesienia aktu oskarżenia, wydaje ponownie postanowienie o umorzeniu postępowania lub odmowie jego wszczęcia. Postanowienie to podlega zaskarżeniu tylko do prokuratora nadrzędnego. W razie utrzymania w mocy zaskarżonego postanowienia pokrzywdzony, który dwukrotnie wykorzystał uprawnienia przewidziane w art. 306 § 1 i 1a, może wnieść akt oskarżenia określony w art. 55 § 1 – o czym należy go pouczyć.

§ 3. W razie wniesienia przez pokrzywdzonego aktu oskarżenia prezes sądu przesyła jego odpis prokuratorowi, wzywając go do nadstania w terminie 14 dni akt postępowania przygotowawczego.

Art. 339

§ 5. Strony, obrońcy i pełnomocnicy mogą wziąć udział w posiedzeniach wymienionych w § 1 oraz w § 3 pkt 1, 2 i 6, z tym że udział prokuratora i obrońcy w posiedzeniu w przedmiocie orzeczenia środka zabezpieczającego określonego w art. 93a § 1 pkt 4 Kodeksu karnego jest obowiązkowy. Pokrzywdzony ma prawo wziąć udział w posiedzeniach wymienionych w § 3 pkt 1 i 2. Zawiadamiając pokrzywdzonego o posiedzeniu poucza się go o możliwości zakończenia postępowania bez przeprowadzenia rozprawy oraz wcześniejszego złożenia oświadczenia, o którym mowa w art. 54 § 1.

Art. 294

§ 1. Zabezpieczenie upada, gdy **niezależnie od tego, jakie orzeczenie było nim objęte**, nie zostanie prawomocnie orzeczone którekolwiek z orzeczeń wskazanych w art. 291 § 1 i 3, a powództwo o zabezpieczone roszczenie nie zostanie wytoczone przed upływem 3 miesięcy od daty uprawomocnienia się orzeczenia."

Art. 313

§ 1. Jeżeli dane istniejące w chwili wszczęcia śledztwa lub zebrane w jego toku uzasadniają dostatecznie podejrzenie, że czyn popełniła określona osoba, **wydaje się** postanowienie o przedstawieniu zarzutów, ogłasza je niezwłocznie podejrzanemu i przesłuchuje się go, chyba że ogłoszenie postanowienia lub przesłuchanie podejrzanego nie jest możliwe z powodu jego ukrywania się lub nieobecności w kraju.",
po § 1 dodaje się § 1a w brzmieniu:

„§ 1a. Od ogłoszenia postanowienia i przesłuchania podejrzanego, o których mowa w § 1, można odstąpić, jeżeli nie jest możliwe ich przeprowadzenie ze względu na stan zdrowia podejrzanego albo stan nietrzeźwości lub odurzenia w jakim znajduje się podejrzanym, a zachodzi potrzeba niezwłocznego zastosowania środka zapobiegawczego. W takim wypadku **należy ogłosić postanowienie o przedstawieniu zarzutów i przesłuchać podejrzanego w terminie 7 dni od ustania okoliczności** uniemożliwiającej wykonanie tych czynności."

Art. 330

dodaje się § 4 w brzmieniu:

„§ 4. Jeżeli akt oskarżenia, którego odpis został przesłany prokuratorowi na podstawie § 3, nie został wniesiony przez pokrzywdzonego, prokurator odmawia przestania akt postępowania przygotowawczego, zawiadamiając o tym prezesa sądu. Podmiotowi, który wniósł akt oskarżenia, przysługuje zażalenie na zarządzenie prokuratora o odmowie przestania akt postępowania przygotowawczego; właściwy do rozpoznania zażalenia jest prokurator nadrzędny.”;

Art. 339

§ 5. Strony, obrońcy i pełnomocnicy mogą wziąć udział w posiedzeniach wymienionych w § 1, § 3 pkt 1, 2 i 6 **oraz § 3b**, z tym że udział prokuratora i obrońcy w posiedzeniu w przedmiocie orzeczenia środka zabezpieczającego określonego w art. 93a § 1 pkt 4 Kodeksu karnego jest obowiązkowy. Pokrzywdzony ma prawo wziąć udział w posiedzeniach wymienionych w § 3 pkt 1 i 2 oraz § 3b. Zawiadamiając pokrzywdzonego o posiedzeniu poucza się go o możliwości zakończenia postępowania bez przeprowadzenia rozprawy oraz wcześniejszego złożenia oświadczenia, o którym mowa w art. 54 § 1.

Do prokuratora, niebędącego stroną postępowania, biorącego udział w posiedzeniu wyznaczonym na podstawie § 3b, stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące jego udziału w postępowaniu w charakterze uczestnika, o którym mowa w art. 55 § 5.

po § 3a dodaje się § 3b w brzmieniu:

„§ 3b. **Jeżeli akt oskarżenia pochodzi od oskarżyciela posiłkowego, prezes sądu na wniosek oskarżonego kieruje sprawę na posiedzenie w celu rozstrzygnięcia, czy zachodzi potrzeba umorzenia postępowania na podstawie art. 17 § 1 pkt 9” (brak skargi uprawnionego oskarżyciela)**

po art. 368 dodaje się **art. 368a** w brzmieniu:

Art. 368a

§ 1. Jeżeli w toku rozprawy głównej w sprawie, w której **akt oskarżenia pochodzi od oskarżyciela posiłkowego, oskarżony złożył wniosek o umorzenie postępowania na podstawie art. 17 § 1 pkt 9, wniosek podlega niezwłocznemu rozpoznaniu.** Przepisu art. 349 § 7 nie stosuje się. **Do czasu rozstrzygnięcia wniosku dokonuje się jedynie czynności niecierpiących zwłoki.**

§ 2. Na postanowienie w przedmiocie wniosku przysługuje zażalenie.

Art. 390

Art. 390

dodaje się § 4 i 5 w brzmieniu:

„§ 4. W sprawie o zagrożone karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 8 lat, umyślne przestępstwo przeciwko życiu i zdrowiu, przeciwko wolności lub przestępstwo z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej, **gdy należy się obawiać, że obecność oskarżonego mogłaby oddziaływać krępująco na pokrzywdzonego,** zwłaszcza gdy uzasadnia to dotychczasowe zachowanie oskarżonego w toku postępowania, **na wniosek pokrzywdzonego przewodniczący zarządza, aby na czas jego przesłuchania oskarżony opuścił salę sądową,** chyba że przemawia przeciwko temu wzgląd na konieczność dokonania prawidłowych ustaleń faktycznych. **O ile nie stoją temu na przeszkodzie względy techniczne lub organizacyjne, nakazując oskarżonemu opuszczenie sali sądowej przewodniczący umożliwia mu udział w rozprawie przy użyciu urządzeń,** o których mowa w § 3; w takim przypadku w miejscu przebywania oskarżonego jest obecny referendarz sądowy, asystent sędziego lub urzędnik sądowy.

§ 5. Jeżeli oskarżony, któremu nakazano opuszczenie sali sądowej na czas przesłuchania pokrzywdzonego, **nie bierze udziału w rozprawie w sposób, o którym mowa w § 4, przepis art. 375 § 2 stosuje się odpowiednio.”** (Zezwalając oskarżonemu na powrót, przewodniczący niezwłocznie informuje go o przebiegu rozprawy w czasie jego nieobecności oraz umożliwia mu złożenie wyjaśnień co do przeprowadzonych w czasie jego nieobecności dowodów)

Art. 402 (prowadzenie rozprawy po przerwie)

Art. 402

po § 2 dodaje się § 2a:

„§ 2a. Jeżeli w sprawie rozpoznawanej **w składzie wieloosobowym zmianie** z przyczyn losowych lub z powodu przeszkód prawnych **uległ jeden z członków składu, rozprawę przerwano można prowadzić po przerwie w dalszym ciągu, jeżeli nie zagraża to prawdziwości orzekania w sprawie.”**

Art. 404 (odroczenie rozprawy)

Art. 404 (odroczenie rozprawy)

Art. 404

po § 2 dodaje się § 2a w brzmieniu:

„§ 2a. Jeżeli w sprawie rozpoznawanej w składzie wieloosobowym zmianie z przyczyn losowych lub z powodu przeszkód prawnych uległ jeden z członków składu, **rozprawę odroczoną można prowadzić w dalszym ciągu, jeżeli nie zagraża to prawidłowości orzekania w sprawie.**”

Art. 404b, 404c

dodaje się **art. 404b i art. 404c** w brzmieniu:

„Art. 404b. § 1. W razie prowadzenia rozprawy w dalszym ciągu w wypadkach określonych w art. **402 § 2a lub art. 404 § 2a przed przystąpieniem do dalszych czynności dowodowych** przewodniczący zarządza przerwę w rozprawie albo sąd rozprawę odracza na czas niezbędny do **zapoznania się przez nowego członka składu orzekającego z dotychczasowym przebiegiem postępowania, w tym z przeprowadzonymi dowodami.**

§ 2. **Nowy członek składu** orzekającego, po zapoznaniu się z dotychczasowym przebiegiem postępowania, w tym z przeprowadzonymi dowodami, **oświadcza na piśmie lub do protokołu rozprawy, czy i w jakim zakresie uznaje za konieczne uzupełniające przeprowadzenie dowodów** przeprowadzonych przed jego wstąpieniem do składu orzekającego.

§ 3. Sąd przeprowadza dowody wskazane w oświadczeniu, o którym mowa w § 2, chyba że jest to niemożliwe z przyczyn niezależnych od sądu.

Art. 404c. § 1. **Jeżeli przewodniczący uzna, że zachodzi potrzeba oceny, czy przeprowadzone dowody pozwalają na rozstrzygnięcie w przedmiocie odpowiedzialności karnej jednego lub niektórych z oskarżonych**, może zarządzić przerwę w rozprawie na czas niezbędny dla przeprowadzenia narady w tym zakresie (**narada wstępna**). Do narady wstępnej stosuje się odpowiednio przepisy art. 108, art. 109 i art. 111.

§ 2. **Jeżeli po naradzie wstępnej sąd uzna, że przeprowadzone dowody pozwalają na rozstrzygnięcie**, o którym mowa w § 1, i wydanie wyroku (**wyrok częściowy**), przewodniczący informuje o tym oskarżyciela publicznego oraz strony, których interesu prawnego rozstrzygnięcie dotyczy. Przepisy art. 405 stosuje się odpowiednio.

§ 3. Po zamknięciu przewodu sądowego w odniesieniu do oskarżonego lub oskarżonych, których odpowiedzialności karnej dotyczyła narada wstępna, a przed udzieleniem głosu stronom, przewodniczący zarządza przerwę w rozprawie albo sąd rozprawę odracza w odniesieniu do pozostałych oskarżonych.

§ 4. Jeżeli w sprawie rozpoznawanej w składzie jednego sędziego przeprowadzone dowody pozwalają na rozstrzygnięcie w przedmiocie odpowiedzialności karnej jednego lub niektórych oskarżonych, przepisu § 1 nie stosuje się, a przepisy § 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

§ 5. Do postępowania po zamknięciu przewodu sądowego, o którym mowa w § 3, art. 406 oraz przepisy rozdziału 47 stosuje się odpowiednio, z tym że w przypadku, o którym mowa w art. 411 § 2, rozprawę prowadzi się w dalszym ciągu w odniesieniu do wszystkich oskarżonych.

§ 6. Przepisów § 1–4 nie stosuje się, jeżeli:

1) oskarżonemu, o którym mowa w § 1, zarzucono popełnienie przestępstwa w warunkach przestępczego współdziałania z oskarżonym nieobjętym zakresem narady wstępnej;

- 2) czyn oskarżonego, o którym mowa w § 1, pozostaje z czynem zarzucanym innemu oskarżonemu w takim związku, że rozstrzygnięcie w przedmiocie jego odpowiedzialności karnej wywarłoby wpływ na ustalenia w przedmiocie odpowiedzialności karnej oskarżonego nieobjętego zakresem narady wstępnej;
- 3) wyrokiem częściowym nie mogą zostać objęte wszystkie czyny zarzucane oskarżonemu, o którym mowa w § 1;
- 4) wydanie wyroku częściowego uniemożliwiłoby pokrzywdzonemu realizację jego uprawnień.”

Art. 439 § 1 (BPO)

pkt 2) sąd był nienależycie obsadzony lub którykolwiek z jego członków nie był obecny na całej rozprawie

Art. 439 § 1

pkt 2) sąd był nienależycie obsadzony lub którykolwiek z jego członków nie był obecny na całej rozprawie, **z wyjątkiem wypadków, gdy wynika to z prowadzenia w dalszym ciągu na podstawie art. 402 § 2a lub art. 404 § 2a rozprawy przerwanej lub odroczonej**

Art. 448 (postępowanie międzyinstancyjne)

Art. 448

§ 1a. W przypadku **apelacji od wyroku częściowego** sądowi odwoławczemu zamiast akt sprawy przekazuje się uwierzytelnione kopie dokumentów z akt sprawy, a w razie niezbędnej potrzeby na jego żądanie udostępnia się akta sprawy na czas oznaczony. Przekazanie dokumentów lub udostępnienie akt sprawy może nastąpić w postaci elektronicznej

Nowelizacja Kodeksu karnego

63. Ustawą z dnia 7 lipca 2022 r., nowelizującą Kodeks karny (Dz. U. z 2022 r., poz. 2600), rozszerzony został katalog podmiotów uprawnionych do złożenia wniosku o ściganie sprawcy przestępstwa narażenia na wyrządzenie szkody w obrocie gospodarczym (art. 296 § 1a k.k.) w sytuacji kiedy pokrzywdzonym nie jest Skarb Państwa (art. 296 § 4a k.k.).

64. **Przedmiotowa zmiana weszła w życie z dniem 1 października 2023 r.**

Mamy nadzieję, że powyższe informacje okażą się pomocne. W przypadku pytań lub wątpliwości zachęcamy do kontaktu.

Katarzyna Gędek-Tyrcz

Adwokat, Senior Associate

katarzyna.gedek@bwhs.pl

www.bwhs.pl

Ewa Szymańska

Adwokat, Associate

ewa.szymanska@bwhs.pl

www.bwhs.pl

BWHS Wojciechowski Springer i Wspólnicy sp.k.

ul. Ząbkowska 31, 03-736 Warszawa, Centrum Praskie KONESER

+48 22 58 41 650

www.bwhs.pl